

İSED

İlim, Sanat ve Edebiyat Dergisi

Cilt II, Sayı 2, Aralık 2022

Makale Adı /Article Name

NAMIK KEMAL VE SÜLEYMAN
NAZİF'İN ŞİİRLERİNDE VATAN
MEFHUMU

NAMIK KEMAL AND SULEYMAN
NAZIF HOMELAND CONCEPT
IN HIS POEMS

Yazar

Soner YILDIZ

Yüksek Lisans Öğrencisi, Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, e-mail:

soneryildiz771907@gmail.com, ORCID NO: 0000-0003-4385-1692

Yayın Bilgisi

Yayın Türü: Araştırma Maklesi

Gönderim Tarihi: 20 Ekim 2022

Kabul Tarihi: 15 Kasım 2022

Yayın Tarihi: 31 Aralık 2022

Kaynak Gösterme

Yıldız, S. (2022). Namık Kemal ve Süleyman Nazif'in Şiirlerinde Vatan Mefhumu.

İlim, Sanat Ve Edebiyat Dergisi, 2 (2), s.35-52.

Ek Beyan: Yazar etik kurulu onayı belgesinin gerekmediğini belirtmiştir.

İlim, Sanat ve Edebiyat Dergisi

Cilt II, Sayı 2, Aralık 2022

Özet

Namık Kemal ve Süleyman Nazif'in vatan mefhumuna bakış açılarının şiirlerinde olan yansımalarının ele alınacağı bu çalışmada; Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılmaya başladığı dönemin iki güçlü şairinin hususî hayatlarından başlayarak, aldıkları eğitim, mizaç ve manevî dünyalarına tesir eden etkiler, peşine düştükleri fikirler, dâhil oldukları edebî ya da siyasî topluluklar, 'vatan' odaklı şiirlerinden parçalar ve bu parçaların açıklamaları sırasıyla ele alınacaktır. Ayrıca edebî ve fikir hayatında Namık Kemal'in, Süleyman Nazif üzerinde oluşturduğu tesir de gözler önüne serilmeye çalışılacaktır. Tabii bütün bunların odağında vatan mefhumunun bu iki şairimizde uyandırdığı izlenimler, düşünceler ve de duygular olacaktır. Dünyanın var oluşundan itibaren meydana gelen karaparçaları, buzullar ve hatta çöller insanoğlunun geçici ya da kalıcı vatani olmuş, bu yerleşim yerlerine, kendinden 'bayrak', 'dil', 'din', 'ülkü birliği' gibi birtakım değerler izafe ederek bu yerleşim yerlerini çevreleyip kutsamıştır. İnsanlığın bu değerler etrafında birleşmesiyle oluşturduğu milletler, bu değerleri korumak uğruna da mücadele edemediği doğal afetlerden, salgın hastalıklardan, kıtlıklardan ötürü vatanından göç etmek zorunda kalmış, bunların dışında yine uluslar; vatanını ele geçirmek isteyen düşmanlara karşı savaşmış, bunun neticesinde savaş meydanında sakat kalmış, ölmüş, gerektiğinde düşmanlarını öldürmüştür. Üzerinde insan yaşayan toprak parçasına 'vatan' dendiği prensibinden hareketle, vatana vatan olma vasfı kazandıran aslı unsurun insan olduğu sonucuna ulaşılabilir. Bu sebeple insanların birbirleriyle her türlü etkileşimini konu edinen sosyoloji biliminin alanına giren bütün olay ve kavramlardan hareketle vatana dönük bir değerlendirme yapmayı bu aşamada uygun bulunabilir. Yerin üstü insanların yaşam alanı olması, hava, su, güneş ışığı, besin kaynakları anlamında vatana maddi değerler katarken; yerin altında ise ataların ölümleri, tarihi kalıntılar ve kültürel miras ürünleri de vatanın manevî boyutunu şekillendiren unsurlar olmaktadır. İşte bu özelliklerin hepsi vatanın sadece bir toprak parçası anlamına gelmediğini, aksine üzerine düşündükçe içinde bir anlamlar silsilesi barındırdığını görmek oldukça kolay bir çözümlenendir. Türk-İslâm sentezinde gelişen dünya görüşünde vatan mefhumu, materyalist bakış açısından uzaklaşarak kutsal ve ulvî bir değer kazanmıştır. Vatan mefhumu, kazandığı yüce değerlerle birlikte Türk fikir ve edebiyat sahasında her dönemde, hatta olağanüstü nitelikte olayların yaşandığı zamanlarda daha da çok olmak kaydıyla, edebî eserlerde başatkonu olmuş ve vatanın her karış toprağına duyulan sevgi; satır satır, ilmi ilmi ulusun diline oradan da gönüllerine işlenmiştir. İşte bu durumu kendilerine vazife addeden ve hatta bunu kendilerine bir 'dava' edinen onlarca edipten Namık Kemal'i bu davanın ilk savunucusu olarak, Süleyman Nazif'i de bu davada onun en güçlü takipçisi olmak hasebiyle ele almak gereği duyulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İslamcılık, Türkçülük, anne, vatan

Abstract

In this study, the reflections of Namık Kemal and Süleyman Nazif's perspectives on the concept of homeland in their poems will be discussed; Starting from the private lives of the two powerful poets of the period when the Ottoman Empire began to collapse, the education they received, the effects that affected their temperament and spiritual world, the ideas they pursued, the literary or political communities they belonged to, parts of their poems focused on "homeland" and the explanations of these pieces respectively. It will be discussed. The influence of Namık Kemal on Süleyman Nazif in his literary and intellectual life will also be tried to be revealed. Of course, at the center of all this will be the impressions, thoughts and feelings that the notion of homeland aroused in these two poets. The lands, glaciers and even deserts that have been formed since the existence of the world have been the temporary or permanent homeland of human beings, and they have surrounded and blessed these settlements by attributing some values such as "flag, language, religion, unity of ideals" to these settlements. In order to protect these values, he had to immigrate from his homeland due to natural disasters, epidemics and famines that he could not fight for, and he fought against the enemies who wanted to seize his homeland, and as a result, he was crippled, died and killed on the battlefield. Based on the principle that the piece of land on which people live is called "homeland", it can be concluded that the essential element that gives the homeland the qualification of being a homeland is human. For this reason, it may be appropriate at this stage to make an evaluation about the country, based on all the events and concepts that fall into the field of sociology, which deals with all kinds of interactions of people with each other. While it adds material value to the homeland in terms of being a living space for people above ground, air, water, sunlight and food sources; underground, ancestors' dead, historical remains and cultural heritage products are also the elements that shape the spiritual dimension of the homeland. It is an easy analysis to see that the homeland does not only mean a piece of land, but that it contains a series of meanings when we think about it. In the worldview that developed in the Turkish-Islamic synthesis, the concept of homeland gained a sacred and lofty value by moving away from the materialist perspective.

Keywords: Islamism, Turkism, mother, homeland.

Giriş

İsmi hatıra gelince öncelikle bir edip, bir şair olmaktan ziyade adeta vatansever bir 'fedai' silueti gözümüzün önünde canlanan Namık Kemal, 1840 yılında o zamanki adı 'Tekfurdağı' olan Tekirdağ'da dünyaya gelmiştir.

Namık Kemal'in vatan sevgisi ile dolu yüreğinin taşkınlığıyla oluşan bu 'fedai' tavrı, müjdecisi olduğu Atatürk'ün akıl ve kudretiyle birleştiğinde vatanın içinde bulunduğu kötü durumdan kurtulması anlamında oldukça önemli bir merhale olmuştur.

Yaptıklarıyla vatanın kurtuluşunda bir 'şerare' olan Kemal'in şeceresi oldukça eski ve köklü bir sülale olup saraya dayanmaktadır:

"Namık Kemal, 26 Şevval 1256 / 21 Aralık 1840'ta Tekirdağ'da doğdu. Asıl adı ise Mehmet Kemal'dir. Baba tarafından, I. Mahmut devrinde İran savaşlarında şehit düşen Sadrazam Topal Osman Paşa'ya dayanır. Bilinen en eski atası da, Bekir Ağa isimli bir zattır. Annesi ise yine Tekirdağ'da mutasarrıflık ve kaymakamlık görevlerinde bulunmuş olan Konice eşrafından Abdüllâtif Paşa'nın kızı Fatma Zehra Hanım'dır." (Göçgün, 2014:15)

Namık Kemal'in tedrisatından ilk geçtiği ve hayatta en sevdiği şahıs: *Babası Esham Müdürlüğü yapan ve bir müddet de padişah I.Abdülhamit'in Müneccimbaşı'sı olan Mustafa Âsım Bey'dir.* (Kemal, 1938: 8-9) Oldukça soylu bir ecdadı olan Namık Kemal'in: *En büyük cediti olan Sadrazam Topal Osman Paşa Morali'dir* (Ergun, 2018: 1)

Namık Kemal'in annesinin küçük yaşta ölmesi sebebiyle çocukluğu ve ilk gençlik yılları, annesinin babası olan ve çeşitli devlet görevlerinde teşrik-i mesai ifâeden Abdüllâtif Paşa'nın ve anneannesi Mahdume Hanım'ın yanında geçer: *Bu vaziyet karşısında Mustafa Âsım Bey, kayınpederinin yanından ayrılmak mecburiyetinde kalmıştı. İşte annesini kaybeden zavallı Kemal, bu surette babasından da uzak bir muhitte büyümeğe başlamıştır. Ona babaannesi Mahdume Hanım bakıyordu* (Ergun, 2018: 34-35) Annesinin vefatından sonra dedesi Abdüllâtif Paşa'nın yanında 17 yaşına kadar kalan Kemal, hayatı bu dönemde dedesinin memuriyeti sebebiyle yurdun çeşitli şehirlerinde geçmiştir: *İstanbul'da buldukları sırada, üç ay Bâyezid ve yedi sekiz ay kadar da Valide Rüştüyesi'ne devam etti.* (Bolayır, 1909: 7) Valide Rüştüyesi'ndeki hocası Şâkir Efendi, küçük Kemal için iyi bir rehber ve hatta Ali Ekrem Bey'in biraz abartılı ifadesiyle: *Kemal'igörür görmez yaradılıştan gelen kabiliyetini takdir ederek, vicdan ve irfanına hayran kalan bir üstadı, oldu.* (1909: 8)

Dedesinin Afyonkarahisar'a kaymakam olarak gittiği yıllarda da Kemal: *Afyon'da müftü Hacı Vâhid Efendi'den Farsça dersleri aldığı tahmin edilmektedir.* (Baki, 1949: 22) Abdüllâtif Paşa, Afyon'daki görevinin ardından bir zaman çeşitli sancaklarda kaymakamlık yaptıktan sonra Kemal'in ruhen ve fikren olgunlaşmasında önemli bir merhaleyi aşmasına tanıklık eden Kars'a tayin olur. Kars'taki hayatında eğitim-öğretim işlerinin yanı sıra bir de atalarından kalma ve geleneklerde önemli bir yeri olan avcılığı da tecrübe eder olmuştur:

"Abdüllâtif Paşa, torununa tam bir Osmanlı Türk'ü terbiyesi verdi. Kemal'i bir taraftan okutur, bir taraftan da at ve avla iştiğal ettirirdi. Namık Kemal 'meâni'den evvel kuş, geyik, ceylân sayd etmekle bir nevi idmanda bulunmuştu. Kendisine ait "Cezmi" adlı eserindeki eski bir cirit oyununun güzel bir tasviri var. İtikadımca o güzide eserin en dâhiyâne kısmı parçasıdır." (Samsakçı, 2017: 7-8)

Kars'ta geçen bir buçuk yıla yakın zaman zarfında Kemal, divan şiirine meraksarmış ve kendisinin ilk beyiti olan:

Gelüp mektûb-ı mergûbun safâ bahşeyledi cânâ

Sürûrumdan serim tacı erişdi arş-ı Rahmân'a (Kemal, 2018: 38) Namık Kemal kendisini edebiyat dışındaki uğraşlardan (avcılık, silahşorluk, at biniciliği, vs.) uzaklaştırarak tamamen edebiyata

yönlendirdiği ve ilk gençlik yılları olarak adlandırabileceğimiz Kars yıllarından sonra bu kez de dedesi Abdüllâtif Paşa'nın Sofya'ya tayin olması üzerine kendisiyle birlikte Sofya'ya gider. Kemal'in Kars hayatıyla başlayan fikrî, bedenî ve edebî olarak ilerleme kaydettiği süreçte en önemli nokta burada geçirdiği zaman olacaktır. Gerçek adı "Mehmet Kemal" olan Namık Kemal'in, "Namık" mahlasını alışı da yine Sofya yıllarına dayanmaktadır. Namık Kemal'in Sofya'da bulunduğu yıllarda: *İstanbul'da bir hayli şöhret bulmuş şairlerden Eşref Paşa geldi ve onun dedesine misafir oldu. Kemal'deki şiir kabiliyetini gördü ve kendisine "Namık" mahlasını vererek:* (Göçgün, 2014: 18)

Hâfid-i ekremi Abdüllâtif Paşa'nun Kemâl Beğ ki mücessem kemâldir

tahkik

...

Kabûl kıldı tevâzu'la nutk-ı nâcizim

Edince zâtına Nâmık tahallûsun teşvik (Eşref Paşa, 2014: 19)

kıtadan oluşan bu "Kıt'a-i Tahallüsiye" ile "Mehmet Kemal" adı hafızalarda "Namık Kemal"e yerini bırakmış olur. Gençlik döneminde aralarına katıldığı Encümen-i Şuara meclislerinde yazdığı şiirleri ve yine şiir okumasındaki tavrı, ses tonu, coşkusu gruptaki diğer üstat şairlerin de dikkatini çekmiş Kemal'in gelecekteki şöhretinin zemini yavaş yavaş bu dönemde oluşmaya başlamıştı. Kemal, Şinasi ile tanıştıktan bir müddet sonra Şinasi'nin çıkardığı "Tasvir-i Efkâr" gazetesinde yazmaya başlar: *İstanbul'a geldikten beş sene sonra Şinasi ile tanışan Kemal, 1862'de "Tasvir-i Efkâr" gazetesine muharrir oldu ve "Zenci" başlıklı ilk fukrasını neşretti.* (Göçgün, 2014: 21) 1862'de gazeteciliğe başlamasıyla birlikte: *Uzun müddet şiir yazmadığını ve hatta divan edebiyatını istihfafla karşıladığını görmekteyiz. Namık Kemal, artık tamamen siyasi bir muharrir olmuştur... Şair "Namık" mahlasını da terk etmiş "Kemal" imzasıyla makaleler neşrine başlamıştır* (Ergun, 2018: 49).

Kemal, gazete yazıları aracılığıyla, yalnızca vatan meseleleriyle meşgul olmayı sadece mücerret bir çaba olmaktan çıkarmakla kalmamış ve bir eylem dizisi hâline dönüştürmeyi de başarmıştır. Bunun ilk adımı olarak gizli bir İtalyan teşkilatı olan "Carbonari Cemiyeti"nin ⁽¹⁾ kuruluş prensiplerini örnek alan ve daha sonraları "Yeni Osmanlılar Cemiyeti" olarak bilinecek "İttifâk-ı Hâmiyyet" ⁽²⁾ adlı gizli bir cemiyete "Encümen-i Şuara"dan kader birliği etmeye başladığı Ziya Paşa ile birlikte üye olmakla atmıştır. Cemiyet, meseleler karşısında kendi görüş ve düşüncelerini ortaya koymak, hükümetin uyguladığı politikalar karşısında iradesini sergilemek maksadıyla toplantılar yapmaya başlar:

Carbonari 'kömür imalatçıları' 1800'den 1831'e kadar İtalya'da aktif olan gizli devrimci toplulukların gayr-ı resmî bir ağıydı. Hedefleri vatansever ve liberal bir temele sahip olsa da net bir acil siyasi gündemleri yoktu. ⁽¹⁾ (Feyizoğlu, 2013: 64)

İslahat hareketlerini yeterli sınıf ve toplumsal değişikliği savunan "Tercüme Odası" ve "Mir'at" dergisinden altı arkadaş olan "Namık Kemal, Mehmet Bey, Ayetullah Bey, Refik Bey, Reşat Bey ve Nuri Bey 7 Haziran 1865'te Belgrad ormanında bir araya geldiler. Cemiyet çeşitli isimlerle tanınan "Meslek", "İttifâk-ı Hâmiyyet" (Yurtseverler Birliği), "Jeunes Turcs" (Genç Türkler), "Erbâb-ı Şebâb" (Genç Türkistan) ve Yeni Osmanlılardır. Jön Türk ve Yeni Osmanlılar ifadesi ilk önce Avrupa'da kullanılmıştı. Örgüt ümdeleleri: Uhuvvet, Müsavat ve Muavenet idi. ⁽²⁾ (Çubukçu, 1986: 32)

"Ancak bu cemiyet adına yapılan gizli toplantılar saraya jurnallenince Kemal, Erzurum Vali Muavinliğine tayin edilir: Fakat bu toplantılar Âli Paşatarafından haber alınınca 1867 yılı Muharrem ayında Ziya Paşa ikinci kez Kıbrıs Mutasarrıflığına, Namık Kemal de Erzurum Vali Muavinliğine tayin edilerek İstanbul'dan uzaklaştırılmak istendiler." (Tasvir-i Efkâr, 1909: 1)

Böylelikle vatan meseleleri yüzünden hükümet ile ilk zıtlasma gerçekleşmiş ve kendisi için sürgün

sayılabilecek olan payitahttan uzak tutulma çabası Kemal'in sonraki yıllarda sürekli karşılaşacağı kovuşturma, ceza, sürgüne yollanma türünden hükümet iradesini ortaya koyan birçok uygulamadan ilki olarak tarih sayfalarında yerini almıştır.

"Erzurum'a gitme işini elinden geldiğince geciktiriyordu. Tayin kararnamesinden on dokuz gün sonra, Ziya Paşa ile birlikte İstanbul'daki "Courrier d'Orient" gazetesine çağrıldı. Kendilerine, "Yeni Osmanlılar" adına çalışmalarda bulunmak, yayımlar yapmak üzere Paris'e davet eden Mısır Prensi Mustafa Fâzıl Paşa'nın mektubu verildi." (Tevfik, 1909: 1)

Bu mektubun içeriğinde yapılan davetin sebebi ortaya konurken, aynı zamanda maddî konularda muhataplarının içini rahatlatarak nitelikte teminatlar dayer verilmektedir. Mektubu kendilerine ulaştıran Mustafa Fâzıl Paşa'nın özel temsilcisi olan Sakakini Efendi bu mektubu kendilerine ilettiğinde Kemal ile beraber kadîm dostu Ziya Paşa Paris'e gitmeye karar verirler.

Namık Kemal'in "Hürriyet" gazetesindeki mesaisinde Ziya Paşa'nın da önemli bir payı olmakla birlikte esas önemli rol yine Namık Kemal'in kendisine aittir. Ancak Hürriyet günleri ve Paris'teki sürgün hayatı bir müddet sonra son bulacaktır: *İstanbul hükûmetinin Mustafa Fâzıl Paşa ile anlaşması ve Zabtiye Nâzırı Hüsnü Paşa'nın daveti üzerine 24 Kasım 1870 tarihinde İstanbul'a döndü* (Göçgün, 2014: 24) Bu geriye dönüş her ne kadar Hüsnü Paşa'nın kefaletinde olsa dâhi bu durum hükümet aleyhinde yazı yazmama şartına bağlanmıştır. Nitekim Kemal, dönemin sadrazamı Âli Paşa'nın vefatına kadar hükümeti eleştirmek adına herhangi bir yazı yazmamıştır İstanbul'a döndüğünden itibaren gazeteciliğe devam eden Kemal, önce Ebuzziya Tevfik Bey'in çıkardığı "Hadika" gazetesinde yazılarını neşretti. Bir süre sonra da Nuri, Reşat, İsmail Hakkı ve Ebuzziya Tevfik beylerle birlikte "İbret" gazetesini yayımlar. Bu gazetelerden "Hadika" da "N.K" yani Namık Kemal mahlasını kullanan Kemal, "İbret"te ise "B.M" yani 'Baş Muharrir' rumuzunu tercih etmiştir. Ancak Kemal'in yurt dışından getiren siyasi irade, yazı yazdığı gazetenin de kapatılması üzerine işsiz güçsüz kalan, maddî sorunlar yaşayan 'yaralı aslan' dan korkmuş ve onun bu hâliyle İstanbul'da kalmasını sakıncalı bularak bu sefer de kendisini Gelibolu Mutasarrıflığına tayin etmiştir. Kemal, yaklaşık olarak beş ay kaldığı Gelibolu'dan 1873 Ocak ayında geri döner. Bu dönüşüyle birlikte "İbret" gazetesinde özellikle basına uygulanan sansür konusundaki yazdığı ağır tenkitler nedeniyle aynı gazete 100. sayısında tekrar kapatılır. Namık Kemal, boşta kaldığı bu zaman zarfında bu kez geniş yankı uyandıran eseri olan "Vatan yahut Silistre" adlı piyesini kaleme alır "Vatan yahut Silistre" adlı oyun, her ne kadar Namık Kemal'in Magosa'da zor şartlar altında geçireceği otuz sekiz aya sebep olsa da aynı zamanda: *Vatan ve hürriyet kahramanı olarak şöhretinin yayılmasına ve pekişmesine de vesile oldu* (Göçgün, 2014: 26) Kemal'in Magosa'ya giderken yolda kaleme aldığı ve vatan yolunda mücadelesindeki kararlılığından asla ödün vermeyeceğini şu dizeleriyle ortaya koyar: *Ben Magosa'ya gidiyorum, Magosa'ya gidiyorum ama Kâğıdhane'ye gider gibi gidiyorum!..* (Kemal, 2018: 233)

Kemal'in Magosa'da otuz sekiz ay devam eden sürgünü, V. Murat'ın padişah olmasının üçüncü günü olan 3 Haziran 1876'da ilan ettiği genel af ile sona ermiş ve 19 Haziran 1876'da İstanbul'a dönmüştür: *30 Mayıs 1876 tarihinde çıkan genel afın yararlanarak, Abdülaziz'in tahttan indirilip, Beşinci Murat'ın başa geçmesinin üçüncü günü, yani 19 Haziran 1876'da İstanbul'a döndü.* (Kuntay, 1944: 709) Aklî dengesinin yerinde olmadığı anlaşılan V. Murat'ın yerine Meşrutiyet'i ilan edeceği vaadiyle İkinci Abdülhamit'in tahta geçmesiyle İstanbul'a dönen Kemal, devlet ricalinde görevler de almaya başlar: *Padişah, Namık Kemal'i 18 Eylül 1876'da Şûrâ-yı Devlet Azâlığı'na (Danıştay Üyeliği'ne) getirdi. Daha sonra Ziya Paşa ile birlikte, Midhat Paşa'nın başkanlığında kurulmuş bulunan, Kanûn-ı Esâsî Encümeni'ne (Anayasa Komisyonu'na) üye seçildi.* (1944: 709) Yazmış olduğu bir beyit yüzünden ev hapsi cezasına çarptırılan Kemal'in ev hapsi cezası yaklaşık iki buçuk sene sürer. Bu sürenin sonunda Midilli'ye mutasarrıf olarak görevlendirilir: *İki buçuk senekadar zabıta nezareti altında gülünç bir tabirle ikamete memûr olan Kemal, nihayet Midilli mutasarrıfı tayin edildi.* (Ergun, 2018: 66) Zorunlu ikamet haliyle iki buçuk sene, mutasarrıf olarak da üç sene olmak üzere Kemal, Midilli'de toplamda beş buçuk sene kalır. Kemal'in Midilli'deki hayatı, saray ile arasını düzelttiği dönem olarak da

adlandırılabilir. Namık Kemal burada her ne kadar saray ile arasını düzeltmiş olsa dâhi yörede yaşayan Rumlarla arası hiçbir zaman iyi olmadı, bunun sonucu olarak da Kemal'i saraya şikâyet ederler. Zaten bu esnada sağlığı iyice bozulmaya başlayan Kemal, şiddetli bir zatürre hastalığı geçirir. Bu durumu da dikkate alan saray: *Cezayir-i bahr-ı Sefid valiliğine tayin olunan Arap Hakkı Paşa, onun Rodos mutasarrıfıye becâyışını arz etmişti.* (2018: 66) Böylelikle Namık Kemal'in yeni görev yeri Rodos olur.

Midilli'nin nemli havasından dolayı bozulan sağlığı, Rodos'un uygun iklimisayesinde yeniden düzelmiş ve buradaki görev süresi olan üç yıl içerisinde rahat etmesini sağlamıştır. Ardından gittiği yazın çok sıcak, kışın ise pek rutubetli ve soğuk bir iklimi olan Sakız'da Kemal'in sağlığı yeniden ve şiddetli bir şekilde bozulur. Bunun neticesinde de zatürre hastalığı nükseder. Bu süreçte Kemal'i hayatabağlayan en önemli şey yazmakta olduğu "Osmanlı Tarihi" adlı eseridir. Ancak eserde yer alan ifadelerin kötü yorum ve bozgunculuğa yol açabileceği gerekçesiyle yazımı durdurulur ve eserin neşredilmekten de padişah iradesiyle men edildiğini bildiren bir telgrafı Bâb-ı Âli'den alan Kemal tam manasıyla kahrolur. Bu moral bozukluğu da zaten kötü olan vücut sağlığının daha da fenalaşmasına sebep olur ve büyük 'Vatan Şairi' Namık Kemal, hayata gözlerini yumar: *Ne var ki zatürre, yakasını bir türlü bırakmıyor. O'nu gün geçtikçe pençesinde adeta eritiyordu. Nihayet, 28 Rebiü'l-evvel 1306/2 Aralık 1888 günü, hayata gözlerini kapadı.* (Göçgün, 2014: 31) Kemal'in vefat haberini veren gazete: *Sakız mutasarrıfı edib-i şehir Kemal Bey'in, mübtelâ olduğu zatürreden rehâ-yâb olamayıp irtihâl-i dâr-ı beka ettiği vârid olan telgrafnameden maateessüf anlaşılmıştır. Rahmetullahi Tealâ.* (2018: 70) Kemal'in ölümünden doğan acıyı pek hissetmeyen soğuk birtakımsatırlara yer vererek bu duyuruyu gerçekleştirir.

Süleyman Nazif, *Kânun-ı sâni 1284 /29 Ocak 1869 tarihinde Diyarbakır'dadünyaya geldi.* (Gür, 1992: 10) Çocukluğunda, babası Mehmet Sait Paşa'dan ve özelhocalardan ders almış, Arapça-Farsçayı öğrendiği gibi sonraları kendi kendineçalışarak ve daha sonraları bir müddet Avrupa'da bulunarak da Fransızca'yı öğrenmiştir. Süleyman Nazif'in babası Mehmet Sait Paşa, devrinin önemli aydınlarından biri olup birçok eser kaleme almıştır.

Nazif'in, çok sevdiği babası Mehmet Sait Paşa'nın 1891 yılında vefat etmesüzzerine onun mezar taşı üzerine:

Açtı dağı ebedî sineye hicran-ı peder

Ağlatır derdi firakı beni ta kabre kadar

İstemezdim ki kazılsın gurbet ilde kabrin

Neyleyim böyle imiş hükme-i kaza, emr-i kader. (Nazif, 1933: 6)

kitasını yazarak yaşadığı derin üzüntüyü dile getirmiştir.

Süleyman Nazif'in annesi ise Akkoyunlu soyundan gelen Ayşe Hanım'dır. Annesi Ayşe Hanım, 1907 yılında vefat edip Büyükkada'ya gömülmüştür. Nazif, "Gene İran-ı Viran" başlıklı makalesinde kendi soyundan bahsederken annesiyle ilgili olarak: *Validemin ceddî Akkoyunlu devletinin en kuvvetli istinatgâhı olan (Hindî) adlı bir Türk aşiretinin reisidir.* (Gövsa, 1933:5) ifadeleriyle anne tarafından şeceresini ortaya koymaktadır.

Süleyman Nazif'in dedesi İbrahim Cehdî, ki Süleyman Nazif, Servet-i Fünûnanlayışını benimsediği dönemde dedesinin adını mahlas olarak kullanmıştır. Süleyman Nazif, tahsil hayatını bir yandan devam ettirirken bir yandan da on beş yaşlarında Diyarbakır Vilayet Mektupçuluk Kalemî'ne memur olarak girmiştir. İlk edebî deneyimlerini de işte bu zamanda yaşamaya başlamıştır: *Bu ilk edebî denemelerinde ise içinde bulunduğu aile ve arkadaş çevresinin edebiyat zevk ve hevesini hele vatan edebiyatı eğilimini beslemiş olan olayları çeşitli makalelerinde anlatmıştır.* (1933:7)

Nazif, babası Sait Paşa'nın Mardin mutasarrıflığı görevindeyken vefat etmesüzzerine bu kez ailesiyle

birlikte Diyarbakır'da ikamet etmeye başlar: 1896'da, 26 yaşında iken Musul vali ve kumandanlığında bulunan Abdullah Paşa'nın özel katibi olarak Musul ve Süleymaniye taraflarında bulunmuştur.(1933:8) Buralardaki izlenimlerini de "Nasrüddin Şah ve Babiler" adlı eserinde dile getirmiştir.

Nazif henüz pek genç iken Anadolu'da babasıyla birlikte birçok seyahat gerçekleştirme fırsatı bulmuş: Harap ve bakımsız hâlde bulunan yurdun dertlerini ne kadar iyi görmüş ve o perişan idare altında ezilen halkı ne kadar heyecanla dinlemiş olduğu, en eski eserlerinden birisi olan "El Cezire Mektupları"nda verdiği pasajlardan anlaşılır.(Baydargil, 1955: 3)

Nazif, Abdullah Paşa'nın görevinin sonlanmasıyla birlikte 1897 yılında o dönemde saraya karşı en önemli muhalif güç olan Jön Türklere katılmak üzere aniden aldığı bir kararla birlikte Paris'e gider: Burada Fransız edebiyatçıları Catulle Mendès ve Henri Barbus'ü ne vesile ile tanımış olduğunu" yine "Nasrüddin Şah ve Babiler" adlı eserinde belirtmiştir.(1933: 9)

Süleyman Nazif, Paris'te sekiz ay kaldıktan sonra memlekete döner ve ardından: Bursa'ya mektupçulukla nefyedilmiş ve II. Meşrutiyet'in ilânına yani 1908 tarihine kadar o vazifede kalmıştır.(1933: 9) Bu süre zarfında Servet-i Fünûn dergisine, dedesinin adı olan "İbrahim Cehdi" müstearıyla yazılar yazmıştır. 1908'de ilan edilen II. Meşrutiyet ile buradan ayrılan Nazif, "Çal Çoban Çal" adlı eserinde Bursa ile ilgili olarak: Ömrümün tam on iki senesi bu güzel şehirde fasılasız ve arızasız olarak geçti. (1933: 9) der.

1908'de II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Süleyman Nazif, hükümeti kurarak iktidara gelen ama zaman içerisinde iktidarda kalmak için baskı ve zorbalığa başvuran İttihat ve Terakki Fırkası ile ters düşer. İttihatçı kadro, 1912 senesindeki seçimlerde II. Mebusan Meclisi'nin feshedilmesine sebep oldukları için bu seçimler Osmanlı tarihinde 'sopalı seçimler' olarak anılmıştır. Nazif, İttihat ve Terakki Fırkası'nın işte bu antidemokratik uygulamalarını muhtelif makalelerinde eleştirdiği için valilikte gittiği yerde uzun süre kalamamış, sırasıyla; Basra, Musul, Kastamonu, Trabzon ve Bağdat'ta görev yaparak diyar diyar dolaştırılmıştır.

Nazif, cumhuriyetin ilk yıllarında da bir süre yaşadıkdan sonra 1927'de vefatetmiştir. Nazif'in cenazesi, parasızlığından ötürü, yaşarken muhtelif gazetelerde yazdığı makaleler aracılığıyla övdüğü "Teyyare Cemiyeti" aracılığıyla kaldırılmıştır. Nazif'in ölüm vaktinde cebinden birkaç kuruş nikel paranın haricinde yeğenine yazdığı bir dörtlük de çıkmıştır:

Ben ölüsem, deyin, Gırzana,

Seni amcan ölürlen anmıştı.

Derbeder bir hayatı mihnetten,

İhtiyar olmadan usanmıştı! (Nazif, 1957: 82)

Süleyman Nazif'in Namık Kemal'den ilk etkilenmesi, Namık Kemal'in "Evrak-ı Perişan" adlı eseri aracılığıyla olmuştur:

"Namık Kemal'in, yazı hayatının henüz başlangıcı sayılan 1862'de İstanbul'un fethine dair yazdığı "Bârîka-i Zafer"le 1867'de telif ettiği ve Osmanlı Devleti'nin yükselme devrini işlediği "Devr-i İstîlâ"dan sonra tarihî konuda kaleme aldığı üçüncü eseri olan "Evrâk-ı Perişân" esasında; Selâhaddîn Eyyûbî, Fâtih Sultan Mehmed ve Yavuz Sultan Selim'le ilgili üç müstakil biyografiden meydana gelmektedir." (Uçman, 1995: 536)

Bu etkileniş, Süleyman Nazif'te ömrünün sonuna kadar devam etmiş ve birçok sıfatlandırma ile da Nazif tarafından bu hayranlık dışı vurulmuştur.

Süleyman Nazif, Namık Kemal'e dönük bir övgüsünde onun üslubunda 'peygamberce' bir tavır

bulmaktadır: *Namık Kemal'in eserine edibâne demekten ziyade peygamberâne demek yakışıdır.*(Nazif, 1924: 203) Yine: *Etrafındaki genç kabiliyetleri teşvik ve himâye etmesi ile de en mühim faaliyetlerindedir.*(1924: 27) diyerek bu yorumunu ispat etmeye çalışır. Ayrıca Nazif, Kemal'in edebiyatımızda vatan sevgisini ilk terennüm eden kişi olarak götürür ve onun bu konudaki rolünü ortaya koyan: *Bizde vatan muhabbetinin müessisi* sözleriyle Kemal'e dair: *Milletine ilk arzî bir din ve millî bir ideal getiren sahîphurûçtur.*(Tarhan, 1916:15) değerlendirmelerine ulvî bir sıfatı daha eklemiştir.

Nazif, "Namık Kemal" adlı eserinde kendisi gibi Fransa Paris'e giden 'Pir'i Namık Kemal'in bu gidişi için yaptığı manidar bir benzetmede bulunmuştur: *Bıçak gitmiş, ustura gelmiştir. Dönüşünde devrin ekser büyükleriyle görüşür. Avrupa'dakı tam üç senelik ikamet ve mücahede o cevval zekâyâ başka bir feyz ve inkişaf vermiştir.*(Nazif, 1940: 38) diyerek bu benzetmesinin sebeplerini de açıklamıştır. Namık Kemal'in:

Bais-i şekva bize hüznü umumidir Kemal.

Kendi derdi gönlümün billâh geçmez yâduma. (Kemal, 1957: 35)

Düsturunu kabul eder. Onun için sanat, cemiyet ve vatan içindir. Her mevzu onun adesesinde millî bir damga ile damgalanır. (Yücebaş, 1957: 36) Kemal'in bu beytinde dile getirdiği gibi vatan mevzusunun şiirde her şahsi sorundan üstünlüğü yönündeki görüşünü adeta onaylar:

Unut felâket-i şahsiyenin müsebbibini,

Fakat hakareti affetme validen vatana (Nazif, 1957: 85)

Namık Kemal'in "Vatan Mersiyesi" adlı şiirinde dile getirdiği:

Vatanın bağına düşman dayadı hançerini

Yoğmuş kurtaracak bahtı kara mâderini (Kemal, 2011: 7)

beytine Atatürk nasıl ki 13 Ocak 1921'de Meclis kürsüsünde I. İnönü zaferini anlatırken dile getirdiği:

Vatanın bağına düşman dayasın hançerini

Bulunur elbet kurtaracak bahtı kara mâderini (Atatürk, 2011: 139) cevabı bir zaferin nişanesi olmuşsa; yine Süleyman Nazif'in "Kara Bir Gün" adlı makalesi Türk kurtuluş mücadelesinin adeta önemli bir dönüm noktasını üç yıl önceden işaret eder gibiydi.

Kemal'in edebiyatta en çok maharet gösterdiği saha olan şiirde Süleyman Nazif'e olan etkisini ele alan incelemelerin birinde: *Namık Kemal de Süleyman Nazif'de milleti ortaya çıkaran, toprağı vatanlaştıran unsurları; millete, dine, tarihe ait birikimle ve bu birikime eşlik eden bir hisle işler.*(Demircan, 2014: 34) denilerek buetkinin kaynağındaki ortaklık ortaya konmuştur. Nazif, Namık Kemal'in kendi şiiri üzerindeki bu etkisini perestîşkâr bir tavırla ortaya koyarak da Kemal'i, edebiyatımızda vatan sevgisini işleyen ilk edip olarak niteler: *Şairin fikriyatı üzerinde Namık Kemal'in büyük tesiri olduğunu kendi yazılarından anlaşılmaktadır. Süleyman Nazif, Namık Kemal'in edebiyatımızda vatan muhabbetini ilk terennüm eden kişisi olduğu kanısındadır.*(2014: 34)

Edebiyat tarihçilerine göre 'aksiyoner' bir kişilik olan Namık Kemal'i, Ahmet Hâşim'in 'Kelimelerin Serdari' olarak nitelendirdiği "Son Şarklı" adlı yazısında (Uçak, 2016: 270) "Son Şarklı" yakıştırmasıyla vasıflandırdığı Süleyman Nazif, Namık Kemal gibi dizelerinde 'Haykıran Şair'dir: "Şiirde nida sanatını diğer üslup özelliklerine göre daha sık kullanır. Nidayı vazgeçilmez bir ahenk unsuru olarak değerlendiren sanatçı, bu yönüyle 'haykıran şair' imajı ile karşımıza çıkar. Namık Kemal'in pek çok şiirinde benzer bir söyleyişi görmek mümkündür."(2016: 270) Nazif'in şiirlerindeki Kemal etkisi bu yönüyle de belirgindir. Yine Nazif de Namık Kemal gibi şiirlerindeki 'çoşkulu edası' kelimelerin gücünden alan bir şairdir. Kemal gibi onda bu gücün oluşmasındaki yegâne unsurlar milli şuur ve

ıstıraptır.

Vatan hissiyatını terennüm eden şairleri bir tren vagonlarına benzetecek olursak, lokomotif elbette Namık Kemal'in "Hürriyet Kasidesi"ndeki:

Vücûdun kim hamir-i mâyesi hâk-i vatandandır

Ne gâm râh-ı vatanda hak olursa cevr ü mihnetten (Kemal, 2000: 31) dizelerinde belirttiği gibi mayasının hamuru vatan toprağından olan kişinin bedeni de vatan yolunda sıkıntı ve üzüntüden toprak olursa üzülmemek gerektiğın dile getirdiğı beyiti ise, arada yer alan Mehmet Âkif Ersoy'un, Bursa'nın işgali üzerine kaleme aldığı "Bülbül" adlı şiirinde:

Bugün hânümansız bir serseriyim öz diyârımda!

Ne hüsrandır ki: Şark'ın ben vefâsız, kansız evlâdı (Ersoy, 2015:35) dizelerinde acı içinde vatansız kalışını haykırdığı dizeler lokomotifin arkasındaki vagon ise, bu kompartımanın son vagonu da Süleyman Nazif'in aynı his yoğunluğuyla Bağdat'ın işgali üzerine kaleme aldığı "Yâr-ı Nâim" adlı şiirinde yer alan:

Yine gördüm bu şeb Süleymân'ı, Vardı mâtem nişânı

tâcında, Titriyordu erîke-i şâmı

Vatanın pîş-i ihtilâcında (Nazif, 1993: 239)

dizelerinde bu kez de mazideki o ihtişamlı devirin aksine şu an içinde bulunulan durum karşısındaki acizliğe kahrolması vardır. İşte bu zincir, vatan konusundaki hissi yoğunluğun nesilden nesile nasıl aktarıldığını gösteren önemli örneklerdir.

41

I-Vatana Dini Nitelik Kazandıran İmajlı Beyitler

Namık Kemal, "Vâveylâ" adlı şiirinde 'Hazret-i Vatan'ın kurtulması için mücadele etmeyen vatan evlatlarına dolaylı bir şekilde sitem etmektedir. Bu siteminde vatanı da anne formunda yansıtan Kemal, evlatlarının bir bir şehit düşmesikarşısında acı içerisinde kıvranan bir anne gibi vatanın da dövünerek bu kahrını yansıttığını ister:

Git, vatan! Kâ'be'de siyâha bürün! Bir kolun Ravza-i

Nebi'ye uzat.

Birini Kerbelâ'da Meşhed'e at"..."

...

Aç, vatan! Göğsüne İlah'ına aç!

Şühedânı çıkar da ortaya saç!.. (Kemal, 2016: 70)

Nitekim Kemal bu şiirinde vatan topraklarından bahsederken dile getirdiğı: *Kâ'be, Ravza-i Nebî, Kerbelâ ve Meşhed kelimeleri ile hem coğrafi hem de manevî vatanın sınırlarını çizmektedir.* (Nazlı, 2016: 70) Bununla da daha çok Osmanlı Devleti'nin Orta Doğu'daki topraklarını kastettiğı anlaşılmaktadır.

Vatan, bu başlık altında öncelikle 'Hazret' sıfatıyla hitap edilecek kadar kıymet verilip ululandırılır. Nitekim Süleyman Nazif, bir gazelinde:

Bina-yı zulm yıkılsın temelden Allah'ım

Ki hazret-i vatan'ın menba-ı felâketidir (Nazif, 2012: 69)

vatanı bu 'Hazret' ululamasına lâyık bulduğu bir sıfatla seslenir. Yani Namık Kemal'deki zulmün temeli ile Nazif'teki zulmün binası aynı şeydir ve toptan yıkılmalıdır. Tabii bu zulmün kapıları bu şiirde birçok yere açılmaktadır. Vatan toprağında yaşayan insanların dünyevi istekler uğruna vatanın içine düştüğü durumu umursamamalarından doğan zulüm müdür? Vatan topraklarını bir uzuv gibi değerlendiren Kemal'e göre etnik unsurların yaşadığı toprakların yavaş yavaş elden çıkmasıyla adeta gövdeden koparılan uzuvların acısının oluşturduğu zulüm müdür? Veya padişah istibdatının ülkede kimseye göz açtırmayacak kadar kesif bir hâl almasının doğurduğu zulüm müdür? Bilinmez... Ancak bilinen şudur ki Kemal'deki vatanın zulüm altında olması düşüncesi Nazif'te de mevcut tur. Hem de bu durum: *Nazif'te yalnız duygu ve düşünce olarak değil, sözcük kadrosu, sözcüklerin duygu değeri ve yarattığı çağrışım, söyleyiş, konuşan öznenin etkin tavrı itibarıyla de Namık Kemal'den esinlendiğini görmek mümkündür.* (Demir, 2012: 69) Elbette bu esin de kendi düşünce ve birikim imbiğinden geçerek son şeklini bulmuştur.

Kemal, İslamî motiflerden biri olan 'vahdet' düşüncesini de telkin eder. Zaten Kemal bu ihvan fikrini de "Vatan Şarkısı" adlı şiirinde:

Cennet kapısı cân veren ihvana açulsın. (Kemal, 2016: 252)

denilerek vatan cennet ile ödüllendirilecek bir müjde olarak belirtmektedir. Bunun için: *Dine hizmet yolunda şehit olmayı büyük bir lezzet olarak tanımlar.* (Gündoğdu, 2016: 252)

Süleyman Nazif "Dicle ve Ben" adlı şiirinde, cennetten daha güzel bulduğu, kraliçeye benzettiği Bağdat şehrinin elden çıkmamasını, cennete gitmeye tercih eder:

Ey Irak'ın melike-i nâzi, Kalacaksak cihânda biz

sensiz, Yeryüzünde değil bu ömr-i zelif,

Ahirette cinânı istemeyiz!.. (Nazif, 1917: 42)

Irak, Nazif için 'nazlı bir kraliçe'dir. Kraliçesinin başka ulusların eline geçmesi milleti için çok aşağılayıcı bir durumdur. (Demircan, 2014: 38) Bu dünya bir imtihan dünyasıdır. Allah'ın emrettiklerini yapanlar ahiret hayatında cennete gidecekken, yasaklardan kaçmayanların cehennem ile cezalandırılacağı bir hayattır. İslâm diyarı olan Osmanlı toprağının korunması İslâmiyet'in bu topraklarda baki kalmasını sağlayacağı için adeta dine hizmet de sayılabilir. Bundan dolayı Nazif, şiirde cennetten üstün tuttuğu vatan toprağı için şehit düşmeyi bir bahtiyarlık olarak bilmektedir.

II-Vatan Toprağının Kaybedilmesinden Doğan "Üzüntü, Sızlanma, Kederlenme" Hâli İmajlı Beyitler

Namık Kemal'de üzüntünün içeriği biraz da vatanın içinde bulunduğu aciz duruma tepki şeklindedir. Ruslarla yapılan 93 Harbi'nin 1878'de hezimetle sonuçlanmasının ardından otuz beş yıl sonra Balkan toprakları kaybedildi. 93 Harbi ile İstanbul Çatalca sirtlarından girmek üzere Yeşilköy'e kadar ilerleyen Ruslar tarafından kısmî de olsa bir işgal gerçekleşmiş, hatta bu girişimin neticesinde Ayastefanos (Yeşilköy) Antlaşması imzalanmıştır. Bu olaylar o dönemin genç jenerasyonunu derinden üzdü ve payitahta dönük bu işgal girişimi onlarda adeta birçok etkisi yarattı. Namık Kemal de bu içinde bulunulan dönemin etkisiyle otuz üç kıtadan meydana gelen "Vatan Mersiyesi" şiirini, şair Deli Hikmet ile birlikte kaleme almıştır. Bu şiir o dönemki ve bir sonraki dönemin neslini o kadar çok etkilemiştir ki o döneme kadar manası tam olarak anlaşılamayan 'vatan'ın anlamı geniş kitlelerce kavranmasında çok önemli bir rol oynamıştır. İnsanlar artık üzerinde yaşadığı kara parçasını asırlardır olduğu gibi sadece padişahın mülkü olarak değil aynı zamanda duygusal bir bağ kurduğu 'ana' gibi görmeye başlamışlardır. Kemal, yukarıda bahsi geçen "Vatan Mersiyesi" başlıklı bu şiirinde:

Vatanın nekbetine, derdine can mı dayanır

Düşmanın görse gözü yâre gibi kan boşanır (Kemal, 2018: 237)

Vatanın içinde bu talihsiz haline bırakın Türk olan herhangi bir insanın üzülmüşlüğüne düşmanın dahi kahırlandırmaya başlayacağından bahseder. Çünkü vatan o denli perişan bir haldedir. Kemal'in burada başvurduğu yöntem bize göre 'ters psikoloji' yaratmak istegindedir. Vatanın, düşmanın dahi durumuna ağlayacağı bir hali varsa Türk evladı onu kurtarmak için daha ne bekliyor? demek istemektedir.

Kemal'deki bu kızgınlıkla karışık üzüntülü vatan sahnesi, Nazif'te yankısını fazlasıyla bulur. "Gizli Figanlar"ın başında Nazif: *Vatanın her vevle-i sukutuna vicdanım bir feryat ile cevap verdi.* (Erol, 2018: 28) ifadesiyle bu konu hakkındaki düşüncelerini ortaya koyar. İşte bu ruhla hareket eden Nazif, Millî Mücadele'yi destekleyen pek çok münevver vatan evladı gibi Malta'ya sürgün edilmekten kurtulamaz ve 1920 yılının Eylül ayında Malta'ya gönderilir. Nazif, iki yıl kaldığı Malta'da Kemal Erol'un da dediği gibi sağlam bir irade ile ülküsünün peşinden koşan adam duruşunu bozmaz: *Ne var ki, sürmekte olan işgal eylemleri neticesinde ülkesinin parçalanma ve belki de bütünüyle elden çıkma tehlikesine karşı acuların en büyüğünü aralıksız yaşamaya devam etmiştir.* (2018: 28)

Hürriyet denildiği zaman edebiyatımızda akla gelen ilk isim olan Kemal "Murabba"nda, Divan şiirinin en önemli mazmunlarından biri olan bülbül: *Kendi özel anlamı işlevinden çıkarıyor ve vatan derdine düşürüyor. Çünkü maşuk, sevgili artık gül değil vatandır. Dolayısıyla bülbül artık bu yeni sevgili için feryat edecektir.* (Somuncu, 2015: 336) Kemal'in şiirinin bu kısmında vatan, acı çeken ve çektiği acıyı dile getirmeye çalışan müşahhas bir varlık halini alır ki, şiirin kalan kısmına bakıldığında imaj olarak seçilen bu varlığın bülbül olması da boşuna değildir. Çünkü bülbül bir kuş olmasından dolayı her kuş gibi doğası gereği özgürlüğüne düşkündür. Esaret her durumda bir kuş, bu şiir özelinde bir bülbül için ölüme eş değerdir. Bülbül bu şiirde gülün etrafında özgürce dönen seveda kuşu değildir. Amaç ve işlevinin dışına çıkarak o artık vatan aşkıyla yanmaktadır: *Dolayısıyla bülbül ile Türk milletinin doğası arasında benzerlik ilgisi kurulmuştur denilebilir.* (2015: 336)

Mahv eder bülbül bile kendini hürriyet için

Azme hâ'il mi olurmuş ten kafesi (Kemal:2015: 335)

Vatanın içinde bulunduğu durumun yarattığı hisleniş dile getirmek adına en önemli izlek durumundaki bu duruma ağlayıp sızlanma hâli yine Süleyman Nazif'in'sıla özlemi, yurt özlemi, yurtsama' olarak tercüme edebileceğimiz ve 1921 yılında yine Malta Adası'nda sürgündeyken kaleme aldığı "Daüssıla" adlı şiirinde görülmektedir. Nazif, duygularını satırlara dökerken sıradanlaşmadan, estetik bir zevk ile yansıtmayı başarmıştır. Bunda da sanat geçmişinde edindiği tecrübeler oldukça etkilidir: *Süleyman Nazif'in eserlerinde basmakalıp bir vatan edebiyatına düşmeyişi'nin sebebi Servet-i Fünûn nesline mensup olması ve bu neslin estetik görüşlerini benimsemesidir. Nitekim Nazif, bu şiirinde vatanseverlik duygusunu, Servet-i Fünûnculara has ince bir tabiat ve güzellik duygusu ile birleştirmiştir.* (Kaplan, 1988: 133) Kaplan işte bu "Daüssıla" şiirinin girişinde yer alan:

Bu şebde cuşuş-i yâdınla ağladım durdum

Gel ey kerîme-i târih olan güzel yurdum (Nazif, 1922: 18) beyitinde Nazif: *Vatanını bütün değerleri ile hissedebilmekte; derin tarih şuru, coğrafya bilgisi ve sahip olmak istediği özgürlük anlayışı doğrultusundaki sanatçı estetiği ile bu şiirini anlamlandırmaktadır.* (Eronat, 2016: 56) Nazif'in bu anlamlandırmasında gurbette oluşunun mahzunluğu, vatanını özlemesi ve belki de vatanına dönemeyecek olmanın korkusuyla narin bir geçmişi olan yurduna seslenmektedir. Bu sesleniş elbette birçok duygunun iç içe geçmesinden oluşan bir yoğunlukla ve bir akşam vaktinde gerçekleşir. Nazif, bu yoğunluğun altında ezilerek sadece ağlayabilmektedir. Bu ağlama hâli zaten Nazif'in vatan topraklarının kaybınadair en sık başvurduğu tepkidir şiirlerinde.

III- "Anne" Vatan İmajlı Beyitler

Namık Kemal, "Vatan Mersiyesi" adlı şiirinde bu kez annenin vasıflarını vatan nezdinde saymaktadır:

Beslemişken bu kadar âdemi ihsânı ile

Sütünü, ni'metini gayrı helâl eyle bize (Kemal, 2018: 240)

Bir annenin çocuğunu besleyip büyütmesi kadar normal bir şey yoktur. Ancak çocuk da annesi yaşlandığı zaman annesinin bakımını üstlenerek bir yerde hayırlı evlat olmak suretiyle annesinin sütünü, emeklerini kendisine helal etmesini sağlar. İşte anne ile evlat arasındaki bu kuvvetli manevi bağ vatan ile kendisi üzerinde yaşamını sürdüren millet arasında Kemal tarafından kurulur. Ve artık vatanın, içindebulunduğu kötü durumdan kurtarılarak sağladığı imkânları helâl ettirme zamanıdır.

Süleyman Nazif, "Türk İlâhisi" adlı şiirinde nasıl ki anne fedakâr bir şekilde hasta veya sağlıklıyken her durumda evladına bakıp onu sağlıklı bir birey olarak yetiştirmeye çalışıyorsa vatan da işgallerden dolayı içinde bulunduğu hastalıklı, alıldurumuna rağmen kendisini bu durumdan kurtaracak olan sağlıklı, gürbüz bir neslin yetiştirilmesini sağlamıştır:

Yerim sensin, göğüm sensin, cihânım, cennetim, hep sen;

Nasıl bir zinde millet çıktı gördüm hasta sînenden. (Nazif, 1970: 210) Anneler, hayatları boyunca evlatlarının peşinden bir kanatsız melek gibi gider.

Annelere ait faziletler, Kemal ve Nazif tarafından vatana atfedilerek vatan kavramının içinde bir sıcaklık, bir kutsallık, değeri yüksek bir referans zemini oluşturulmaya çalışılmıştır. Namık Kemal'e göre 'vatan', "Vatan Türküsü" adlı şiirinde dile getirdiği gibi annenin ta kendisidir:

Cümlemizin vâlidemizdir vatan

Herkesi lütfuyla odur besleyen (Kemal, 2014: 102)

IV-Zor Durumdan Kurtulmak ve Toplumunu Gayrete Getirmek Amacıyla Mazideki Şanlı Zaferler / Kahramanlara Telmih Yapan İmajlı Beyitler

44

Namık Kemal'in şiirlerinde görülen ritmik içyapı bazı şiirlerinde iyiden iyiye belirginleşip adeta bir marş hâline dönmektedir. Bunlardan biri olan "Vatan Şarkısı" adlı şiirinde Kemal, şanlı maziden verdiği örneklerle söyleyişin yanı sıra içerikteki coşkuyu da sağlamıştır:

-Osmanlı adı her duyana lerze-resândır;

Ecdâdımızın heybeti ma'rûf-ı cihândır

Fıtrat değişir sanma! Bu kan yine o kandır

Gavgâda şehâdetle bütün kâm alırsız biz

Osmanlılarız, cân veririz, nâm alırız biz. (Kemal, 2016: 253)

Namık Kemal'in bu dizelerde 'gavga' diye belirttiği şey, vatan uğruna haçlı zihniyeti ile topraklarımıza saldıran düşmanla savaşmaktır. Mehmet Ali Gündoğdu'nun da belirttiği gibi kâfir düşmanla savaşırken şehit düşmek, vatanperver biri için sonsuz bir mutluluk vesilesidir. Ayrıca bu şehitlik metresi aynı zamanda cennet kapısının aziz anahtarlarından biridir: *Kutsal kitap Kuran-ı Kerim'de ve Hazreti Peygamber'in hadislerinde şehitlerin sorgusuz sualsiz cennetegidecekleri söylenmiştir.* (Âl-i İmrân, 3/169-170) Bundan dolayı: *Namık Kemal bu mısradaki savaşta şehit olmayı kâm almak, yani büyük bir lezzet ve keyif almak olarak yorumlar.* (2016: 252)

Döneminin konjonktürel özelliği sebebiyle elbette maziden feyz alıp günün şartlarından kurtulacak gücü kendinde bulma cesaretini sağlayan ifadelere Süleyman Nazif'in "Dicle ve Ben" şiirinde de rastlanmaktadır:

Dicle, Bağdâd'a ninniler söyle, O senin tıfl-ı şîr-

hârındır, Bunu târihe sor, unuttunsa;

Ebedî dâr-ı iftiharındır. (Nazif, 2014: 38)

Yine Anadolu ve Dicle, dolayısıyla Bağdat arasındaki ortak tarih tezini maziden de yararlanarak ortaya koymaya çalışmaktadır. Nazif şiirin bu kısmında: *Kapılarını geçmişe açmış ve de Bağdat ile Anadolu'nun nasıl şanlı bir geçmişe sahip olduklarını hatırlatmaya çalışmıştır.* (Demircan, 2014: 38) Tabii bunca çaba yoğunluğunun amacı, bir vatan toprağı olan Bağdat'ın düşmana karşı konularak yabancılar bırakılmaması fikrini topluma aşılması içindir.

Süleyman Nazif'teki bu ortak tarih fikrine, Namık Kemal "Ukâb-nâme" adlı şiirindeki bu şiirin başlığı olan sözcüğün: *Divan şiirinde "ukâb" ve "nesr" isimleriyle anılan kartal asaleti ve alıcılığıyla memdûhu övmeye teşbih unsuru olarak kullanılır.* (Ceylan, 2007: 340) anlamından yola çıkarak Osmanlı Devleti'nin 'kartal'a benzetildiği sonucuna ulaşılır. Şiirde maziye doğru bir zaman koridoru açmak suretiyle vatan toprağının asıl sahiplerini, cevabını bildiği bir soruyla ortaya koymaya çalışır:

Her müntefihin de insâfi

Kim vardı bu yerde ondan evvel (Kemal, 2007: 340)

Yenilmez olduğu düşünülen ve bu sebeple adeta içi boş bir havayla doldurulmuş düşmanın insafına gerek duymayan Kemal, vatanın gerçek sahibinin Türklerin kendisinin olduğunu dolaylı bir anlatımla ortaya koymaktadır.

Süleyman Nazif bu kez "Yâr-ı Nâim" yani "Uyuyan Sevgili" şiirinde isminden de anlaşılacağı gibi vatan evlatlarının 'derin bir gaflet uykusunda' olmasından dolayı kurtarmadıkları 'sevgili'ye yani vatana seslenmektedir. Bu seslenişi de Bağdat'ı fethede Kanuni Sultan Süleyman nezdinde yapmaktadır:

Ey Fatih-i Güzin-i Irak

Ey, Fuzuli kaside-sazı olan

Geçecek mi bu devr-i cevri firâk

Yoksa sen söyle en büyük Sultan (Nazif, 1917: 47)

şiirin nesre çevrişinde: *Ey Fuzûlî'nin kasidesinde övdüğü seçkin fatih, bu acıveren ayrılık devri geçici mi, sen söyle ey büyük sultan, yoksa ebedî mi bu facia? Mazimiz utanç içinde yüzünü örtmüs; geleceğimiz ise korkusundan gizleniyor.* (Ayvazoğlu, 2012: 1) Bu kez Fuzûlî'nin, Kanunî tarafından fethedilmesine kasideleri aracılığıyla methiyeler düzdüğü Irak'ın elden çıkışını şanlımazimiz için bir utanç vesilesi olarak görmektedir.

V-Vatan Toprağının İşgal Güçleri Karşısında Kaderine Terk Edilişini Konu Edinen İmajlı Beyitler

Namık Kemal'e göre vatan sevgisi: *Her dinde, her millette, her terbiyede, her medeniyete hubb-ı vatan en büyük faziletlerden, en mukaddes vazifelerdendir.*(1872: 1) İşte böyle bir sevgiyi haiz olan vatan, elde olmayan çeşitlisebeplerle çoğu zaman kaderi ne terk edilmiştir. Kemal'in, vatanın sesine kulak verilemeyişi dile getirdiği şiirlerinden biri "Vatan Türküsü" adlı şiiridir. Kemal'e göre vatan toprağı üzerinde millet henüz sağ iken düşmanlar vatani zapt etmiştir:

Bastı adû göğsüne biz sağ iken;

Arş yiğitler vatan imdadına (Kemal, 2014: 102)

beyitin ikinci dizesinde ise yine ihmal edilen vatanın düşmandan kurtulmak için 'imdat' ettiğini ve vatan evlatlarının bu sebeple bu çığığa kulak vermesi gerektiğine değinmiştir.

Nazif, "Basra'ya Bir Niyâz" şiirinde merdane bir şekilde bu ilgisiz kalışı itiraf etmektedir: *Devlet-i Ebed-i Müddet anlayışıyla büyüyen Nazife göre vatandankoparılan her parça toprak adeta vücuttan kesilen bir uzuvdur.*(Gür, 1992: 388)

Asırlarca seni pamâl-i ihmâl ettik

Azâb-ı yâdı her gün çrpınur vicdân-ı ümmette. (Nazif, 1988: 244)

şiirin ikinci dizesinde ise milletin vicdanıyla yüzleştiğinde her gün bunun üzüntüsünü çektiğini dile getirmektedir.

Namık Kemal ise "Vâveylâ" adlı 'çığığında' vatan için mücadele edilmeyipelden giderse, geriye milletin de kalmayacağından bahsederek bu hazin tabloyu dahada netleştirir:

Cisminin her mesâmı yâre iken

Tutdun evlâdını kucağında

Sen gidersen bize kalır sanma (Kemal, 2016: 70)

'Anne' olanvatan, düşman darbesiyle vücudunda açılan birçok yaraya rağmen evladıolan milletini büyük bir fedakârlıkla sinesinde korumaya devam etmektedir. Ancak bu şefkat dolu yüreğe sahip olan 'anne' metaforundaki vatan, düşman eline geçmeksuretiyle yok olup giderse geride kalan çocukları da çil yavrusu gibi dağılacak ya daşehit düşüp yine anne sinesinde olacaktır.

Nazif, "Hüseyn-i Mazlûma" adlı şiirinde İslâm'ın şehitler vermesine rağmen,vatan toprağını düşmana teslim edip vatansız kalma talihsizliğini yaşadığını dile getirir:

Bugün de, tâl-i İslâm'a bak ki, meşhedini

Verüp adûya yetîm-i vatan cüdâ etti. (Nazif, 2012: 64)

Nazif, Irak'ın İngilizlerce işgal edilmesi üzerine yazdığı "Firâk-ı Irak" adlı eserindeki mersiyeyi andıran şiirlerinde kaybedilen her toprağın kutsal olduğunu düşündüğü bir bakış açısıyla yaklaşır: *Irak'ın elden çıkışı ardından atılan çığıklara, özellikle de İmâm-ı Âzam, Hz. Hüseyin ve Fuzûlî'nin türbelerinin çığnenmesinin*

İslam'ın kutsal değerlerinin ayaklar altına alınmasının utancı eşlik eder. (Demir, 2012: 65)

VI- Umut ve Hasret Dolu Bir Yürekle Vatan Toprağının Düşman İşgalinden Kurtarılmasının Beklendiği İmajlı Beyitler

Kemal vatanın kurtulması için sadece iyimser olmayı yeterli görmez ve bu uğurda mücadele edilmesi gerektiği telkinini “Murabba”nda, bülbülün dâhi hürriyetini korumak adına kendini perişan ettiği örneği ile birlikte verir:

Mahv eder kendini bülbül bile hürriyet için;

Dîn için devlet için can çekişen millet için (Kemal,1987: 96)

Sonraki dizede ise neler uğruna bu mücadeleye katılmak gerektiğini örneklemektedir. Bu kavramlar ise elbette başta din olmak üzere, devlet ve millet özelinde sıralanmaya devam edilmektedir. Burada bülbüle biçilen rol ise, Divan şiirindeki 'gül-bülbül' ikili mazmunundaki durumdan oldukça farklıdır. Tabii bu şiirde bülbül motifinin muhteva değiştirmesi edebiyatın hizmet ettiği amaç ile doğru istikamettir. Küçük bedenine rağmen hürriyeti için mücadele eden bülbül, vatanın kurtarmak için mücadele edecek olan Türk milletine ilham kaynağı olarak gösterilmiştir.

Süleyman Nazif, “Yâr-ı Nâim” adlı şiirinde düşman elinde adeta bir ölüm uykusunda olan Bağdat'ın bunca zaman süren uykusundan artık uyanıp yani işgalden kurtulup adeta silkelenerek kendisine gelmesini istemektedir, çünkü bu şiirin de içinde olan “Batarya ile Ateş” adlı eseri Bağdat cephesinde savaştan Osmanlı askerlerine gönderilir:

O karanlık ölümlü uykudan

Söyle Bağdat, uyanmadın mı daha? (Nazif, 1988: 238)

Bağdat'ın kendine gelmesi özelinde vurgulanan bu durum dahi, Nazif adına, vatan toprağının düşman işgallerinden kurtulacağı yönündeki iyimser bakış açısına bir örnek olarak kabul edilebilir.

Gökyüzündeki bulutların görüntüsü dahi Anadolu ve Bağdat'ın birbirlerine karşı olan durumlarının bir ispatı olarak belirtilmiştir. Bu konuda yine Kemal “Ukâb-nâme” adlı şiirinde:

Biz bir nice ukâb gördük

Düşmüş yere cismi pârelenmiş

Bir ok yarasıyla yârelenmiş

Pîçide-i İnkılâb gördük (Kemal, 2007: 340)

Ceylan, şiirin bu kısmında vatanın zihinlerde anlam genişlemesine uğramasının mihmandarının Kemal olduğunu vurgulamaktadır. Çünkü vatan, dünyaya gelip bir süre üzerinde yaşadktan sonra ölünen bir yer değildir artık. Artık vatan; manevi ve milli değerleri kapsayacak genişlikte bir anlam ifade etmektedir. (2007: 340) İşte bu modern algı ile vatan mefhumunu ele alan Kemal, yine de tedrisatından geçtiği Divan şiiri geleneklerinden faydalanarak da maksadını ortaya koymaya çalışmıştır.

Vatan toprağının mücadele edilmeden tekrar kazanılamayacağını vurgusunun yapıldığı bu dizelerden sonra Nazif “Dicle ve Ben” adlı şiirinde Anadolu'nun ağzından, kardeşi olarak gördüğü Bağdat'a seslenir. Bu iki kardeşin, Bağdat'ın İngilizler tarafından işgal edilmesi sebebiyle oluşan ayrılığı, her ikisinde kalbinde büyük kırılmalar meydana getirmiştir:

O senin ufku-târ-mârında

Hıçkırın rûhumuzdur ey Bağdâd

Aynı âğûş içinde birlikte

Geçen a'sârı etmek ister yâd. (Nazif, 2014: 38)

Serdar Demircan'ın da belirttiği üzere Anadolu bu dörtlükte yitirdiği kardeşi Bağdat'ı kaybetmenin feryadındadır. Bu iki kardeşin birbirinden zorla da olsa koparılması kalplerinin kırılmasına yol açmıştır: *Bağdat tarafından şöyle bir Anadolu semalarına bakılırsa bulutların bile insanların kalpleri gibi parça parça olduğu görülecektir.* (2014: 38)

VIII- Türk Milletinin Vatanını Kurtarma Mücadelesine Çağırıldığı İmajlı Beyitler

Namık Kemal, vatan için mücadele etmede gayretli olmanın önemine inanır. Bu düşüncesini yine "Murabba" adlı şiirinde şu şekilde ortaya koymaktadır:

Bize gayret yakışır, merhamet Allah'tandır;

Mahv eder kendini bülbül bile hürriyet için (Kemal, 1987: 97)

İlk dizedeki anlayış Müslümanlıktaki önce tedbir, sonra takdir anlayışına uygun olarak vatani kurtarma yolunda öncelikle biz insanlar gayret edeceğiz ki, yanitedbirimizi alacağız sonra Allah da bize bu gayretimizden ötürü bizi takdir edecek ve istediğimiz zaferi bize bahşedecektir. İkinci dizede ise Âkif'in "Bülbül" şiirinde Kemal'den esinlenmesini sağlayan, o küçük canıyla kendi hürriyetine olan düşkünlüğü sebebiyle esaret altına girmeyip hürriyeti için mücadele eden bülbül motifi, Türk insanına örnek olarak göstermektedir.

Nazif, vatan için mücadele edip eğer işgalden kurtarılır ve tekrardan mazidekişanlı günlere dönülürse, üzerinde yaşayan herkes için vatanın yine cennetten bir köşehaline geleceğine inanmaktadır. Bu inancını da "Yâr-ı Nâim" adlı şiirinde dile getirmektedir:

Ben eminim, bu matem-i firkat Gececektir, yine

"Behişt-âbat" Olacaksın eminim, ah fakat

Yar ü ağıyar önünde ey Bağdat. (Nazif, 1988: 238)

Eminim bu mateme benzeyen ayrılık geçecek, yine cennet şehir olacaksın! Eminim, ah, fakat dost ve düşman önünde, ey Bağdat, hurmalıklarını emel ve duygularının düşmana çiğnetip durma! (Ayvazoğlu, 2012: 1) Nazif'in, Anadolu'nun yüz yıllar boyu kardeşi olan Bağdat'ın, kısa süreli bu ayrılıktan doğan firkatının bir an önce son bulup cennetten bir köşe olduğu eski günlerine kavuşacağına inancı tamdır.

Bu inanca olan güvenini ortaya koyan Namık Kemal ise "Vatan Türküsü" adlı şiirinde bir askerî marşı söylercesine vatanın kurtarılmasına koşulmasını dile getirir:

Arş yiğitler vatan imdadına.

Arş ileri, arş bizimdir felâh

Arş yiğitler vatan imdâdına

...

Rehberimiz gayret-i merdânedir

Her taşımız bir nice bin cânedir

Câna değil meyl bugün şânedir (Kemal, 2014: 102)

Şiirde vatani kurtarmaya koşulması adına Kemal'in yaptığı bu çağrıda, askerî bir disiplin ve müzikal bir tını hissedilmektedir. Kemal, yüreğindeki coşkudan aktif hâlde bir tablo ve ritmik dışavurum eşliğinde bizi haberdar etmektedir.

Süleyman Nazif, "Bir Bezm-i Tarabda" adlı şiirinde, vatani kurtarama çabasını, Allah yolunda mücadele etmeye benzetir ve bu kutlu harekete herkesi davet eder:

Hak yolunda fedâ et cân ü ten

Ziynet-î ahrârdır hûnîn kefen

Neşve vermez bâde, seyr-î gül-beden

Olsun erbâb-ı hamiyet nâle-zen

Bir harâbe-zâra dönmüştür vatan (Nazif, 1906: 20)

IX- Namık Kemal ve Süleyman Nazif'in Vatan İçin Mücadele Uğruna Her Şeyden Vazgeçmeleriyle İlgili İmajlı Beyitler

Kemal, "Murabba II" şiirinde halka hizmet etmenin, bu yolda olmanın ne kadar önemli olduğundan bahsetmiş ölüp gittikten sonra halkın hizmetkârı olma unvanıyla hatırlanacağını dile getirmektedir:

Musurrun, sâbitim tâ can verince halka hizmette

Fedakârın kalır ezkârı dâim kalb-i milette

Denir bir gün gelir de sâye-i feyz-i hamiyette

Kemâl'in seng-i kabri kalmadıysa namı kalmıştır. (Kemal, 2016: 253)

Süleyman Nazif, her şeyden vazgeçerek sadece vatanın koynunda yatmak istediğini dile getirdiği dizelerinde:

Beni âğuş-u sükkûnunda mukaddes vatanın,

Bırakın, ne varsa eğer, kadrimi âti tanısın! (Nazif, 1922: 15)

Vatan uğruna çektiği sıkıntılardan varsa bilinmesi gereken ve bu yolla edineceği bir değer olacaksa gelecekte bu hüküm tayin olunmalıdır. Zira onun yaşadığı zaman diliminde bir beklenti kaygısı yoktur

Namık Kemal ve Süleyman Nazif arasındaki ilişkiyi metaforlarla ortaya koymak gerekirse; Namık Kemal denize atılan bir taş ise Süleyman Nazif, o taşın denizde çıkardığı sestir. Yine Namık Kemal, bir dağın yamacında haykırmak ise Süleyman Nazif ise o haykırışın dağa çarpması sonucu yankılanarak geri dönen sestir. Ayrıca Namık Kemal, karanlık bir gecede parlayan kutup yıldızı ise Süleyman Nazif ise o yıldızı bakarak yönünü bulmaya çalışan bir kervanın başıdır. Ve Namık Kemal, vatan için yanan bir ateşin kor haliyse, Süleyman Nazif ise o ateşin alazıdır.

Namık Kemal'in şiirlerindeki vatan mefhumuyla açılan yol; Süleyman Nazif'in "Dicle"sine, oradan Mehmet Âkif'in "Bülbül"ünden, Yahya Kemal'in "Beyaz Lisan"ına ve nihayet Ziya Gökalp'in "Yeni

Hayat"ndan Falih Rıfki Atay'ın "Kağrı"sına kadar uzanan büyük bir şeridin başlangıcı olmuştur. İşte bu uzayıp giden güzergâha bakılacak olursa vatan; hep bir zorluk içinde, hep bir yangın yeridir ve hep naçardır. Yukarıda ismi sayılan şair ve yazarlar ise vatanın bu bedbaht hallerini yüreklerinde en çok yaşayan ve bunu satırlarına en çok yansıtan mümtaz şahsiyetlerdendir. İşte bu zincirin başlangıcı ise elbette Namık Kemal'dir.

Yukarıda birtakım özelliklerini saymaya çalıştığımız, eskilerin deyimiyle "Gözünü budaktan, sözünü dudaktan esirgemeyen." İfadesiyle kişiliklerini kısaca özetleyebileceğimiz bu iki edibin, vatansever olmaları ve bu durumu eserlerinde sık sık sergilemeleri en önemli ortak noktalarıdır. Vatan mefhumuna bakış açısındaki sıra dışılıkla bu konuda çığır açıcı bir nitelikte olan Namık Kemal, ve onun "gecikmiş gölgesi" niteliğindeki Süleyman Nazif, Kemal'in açtığı bu çığırın peşinden giderek edindiği misyon, hem bu iki edebiyatçının bu yönleriyle akıllara kazınmış olmalarını sağlamış, hem de gelecek nesillere bu yönleriyle örnek olup değerli bir hazinayı de miras bırakmışlardır. Bizlere düşen ise bu kutsal emanetin önem ve değerini tam olarak idrak edip, hem Kemal'in, hem Nazif'in mirasına sahipçıkabilmek hem de üzerinde yaşadığımız ve türlü nimetlerinden faydalandığımız vatana layık olabilmektir.

Sonuç

Yeni Türk edebiyatının başlangıcı kabul edilen 1860 tarihiyle birlikte başlayan edebiyatımızda Batılılaşma çabaları içerisinde eserlerinde milli hassasiyet ve duyarlılıklara yer verme yolunda bir ilk kabul edilen Namık Kemal'in açtığı bu yoldan nice şair ve yazar gelip geçmiş; düşündükleriyle, söyledikleriyle, yazdıklarıyla bu yola ışık tutmaya çalışmıştır. İşte bu zincirin en önemli halkalarından biri olan Süleyman Nazif'in ortaya koyduğu fikir ve eserler bu yoldakikiymetli yolcuların yaşadıkları zorluklar karşısında zinde kalmasını sağlayan yeganeunsurların başında gelmiştir.

50

Süleyman Nazif öyle ki Namık Kemal'in açtığı bu güzergahta kaderin bir cilvesi olarak aynı sarp yollardan geçerek bazen mahkemeler, sürgünler, hapisler yaşamış; bazen de çok sevdiği ailesinden, ülkesinden hatta edebiyattan dahi uzak kalmak durumunda olmuştur. Bu mehur hayat; coşkun ruh, edebiyat tutkusu ve gözünü budaktan esirgemeyen kişilik yapısıyla birleştiğinde ortaya bakir bir kıyıda patlayan top mermisi tesiri oluşturmuş ve yankısı memleketin bir başından diğer başına uzun yıllar hafızalarda yer edecek şekilde kalıcı bir durum meydana getirmiştir.

Gerek yaşantıları ve kişilikleri, gerek fikirleri ve gerekse de eserleri yoluyla vatan sevgisinin Yeni Türk edebiyatında 'mihmandarı' durumunda olan bu iki 'mümtaz' edibin pek kıymetli miraslarının günümüz kuşaklarına ve daha sonraki nesillere layık-ı veçhiyle tanıtılıp anlaşılmasını amaçlayan bu makalede vatan sevgisinin yüreklerde bir parça daha perçinlenmesi özellikle hedeflenmiştir.

Kaynakça

- Akdoğan, Y (1988). İskendername'den Seçmeler, Ankara: KB YayınlarıAyvazoğlu, B (2012). Firâk-ı Irak – Karar Gazetesi
- Baki, E. A (1949). Nâmık Kemal Afyon'da, Ulusal Basımevi
- Banarlı, N. S (1987). Resimli Türk Edebiyatı Tarihi. Cilt I, Ankara: MEBBasımevi.

- Baydargil, S (1955). Süleyman Nazif Hayatı, Sanatı ve Eserleri, Ankara:Varlık Yayınları
- Beysanoğlu, Ş (1970). Doğumunun 100.Yılında Süleyman Nazif, Ankara:Diyarbakır Tanıtma ve Turizm Derneği Yayınları
- Birinci, N (2000). Namık Kemal'den Önce Şiirimizde Vatan Teması ÜzerineEdebi İncelemeler, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Bolayır, A. E (1327/1909). Namık Kemal, İstanbul: Karabet Matbaası
- Ceylan, Ö (2007). Kuşlar Divanı Osmanlı Şiir Kuşları, İstanbul: KapıYayınları.
- Çetin, N (1993). Süleyman Nazif'in Firâk-ı Irak Adlı Eseri, Türkoloji Dergisi
- Çubukçu, İ. A. (1986). Türk Düşünce Tarihinde Felsefe Hareketleri, AnkaraÜniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları
- Demir, A (2012). Süleyman Nazif Şiirinde Namık Kemal Etkisi, UluslararasıSosyal Araştırmaları Dergisi
- Demircan, S. (2014). Süleyman Nazif'in Dicle ve Ben Şiiri Üzerine TahlilDenemesi, Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi
- Eliaçık, M. (2011). Çerkeşizâde Muhammed Tevfik Efendi'nin VatanKasidesi" Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.
- Ergun, S. N. (2018). Namık Kemal'in Hayatı ve Şiirleri, İstanbul: HistoriaKitap
- Erol, K. (2018). Malta Sürgününde Bir Şair, İstanbul Üniversitesi TürkiyatMecmuası
- Ersoy, M. A. (2015). Safahat, İstanbul: İnkılap KitapeviFeyizoğlu, T. (2013). İstanbul: Sevinç Yayıncılık
- Göçgün, Ö. (2014). Edebiyatımızın Zirvesindekiler, Ankara: Akçağ Yayınları
- Gövsâ, İ. A. (1933). Süleyman Nazif Hayatı Kitapları Mektupları Fıkra veNükteleri İstanbul: Sühûlet Kütüphanesi
- Gündoğdu, M.A (2016). Namık Kemal'in Şiirlerinde "Millet, Şehitlik,Maksat, Vatan" Kavramları İstinye Üniversitesi Yayınları
- Gür, M. (1992).Makale ve Mektuplarına Göre Süleyman Nazif, MarmaraÜniversite Türkiyat Araştırmaları Yayınları
- İnal, İ. M. K. (2000). Son Asır Türk Şairleri, İstanbul: Dergâh Yayınları.Kemal, N. (1867). Tasvir-i Efkâr Gazetesi
- Kemal, N. (1876). İbret Gazetesi
- Kemal, N. (2012). Vatan yahut Silistre, Ankara: Akçağ Yayınları Kemal, N (2014).
- Renan Müdafaaamesi, Ankara: Akçağ YayınlarıKemal, N. (2015). Akif Bey, İstanbul: Beyaz Balina Yayınları
- Kemal, N. (2015). Zavallı Çocuk, Türk Klasikleri Dizisi, İstanbul: SisYayıncılık
- Kemal, N. (2016). Silistre Muhasarası, İstanbul: Çamlıca Basım Yayın

- Kemal, N. (2018). İntibah, Ankara: Panama YayıncılıkKaplan, M. (1988). Şiir Tahlilleri I, Dergâh Yayınları
- Kısakürek, N. F. (1940). Namık Kemal Şahsı-Eseri-Tesiri, Ankara: RecepUlusoğlu Basımevi.
- Kuntay, M. C (1944). Namık Kemal: Devrinin İnsanları ve Olayları Arasında,C:II, İstanbul
- Nazif, S. (1897). El Cezire Mektupları, Osmanlı Yayınları Nazif, S. (1906). Gizli Figanlar, Mısır: Matbaa-i İctihat Nazif, S. (1917). Batarya ile Ateş, İstanbul: Matbaa-i ÂmireNazif, S. (1922). Yüzbaşı Aziz Hüdai Bey'e, İleri Gazetesi Nazif, S. (1922). Namık Kemal, İstanbul: Matbaa-i Âmire
- Nazif, S. (1924). Malta Geceleri, Tercüman Gazetesi 1001 Temel Eser
- Nazlı, K. (2016). Namık Kemal ve Vaveylâ Şiiri Üzerine Notlar, ÇanakkaleOn Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
- Samsakçı, M. (2017). Süleyman Nazif - Namık Kemal, İstanbul: Çalış Ofset
- Somuncu, S. (2015). Metinlerarasılık Açısından Namık Kemal ve Mehmet Akif Bülbul ve Murabba, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
- Tarhan, A. H. (1916). İlham-ı Vatan ve Mukaddimesi, İstanbul: Matbaa-i Âmire
- Tevfik, E (15 Haziran 1327/1909). "Yeni Osmanlılar", Yeni Tasvir-i Efkâr Gazetesi
- Uçak, S. (2016). Stilistik Açıdan Süleyman Nazif Şiiri, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
- Uçman, A (1995). TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt XI, İstanbul: Diyanet VakfıYayınları

İnternet Kaynakça

- Kur'ân-ı Kerîm, Âl-i İmrân Sûresi 169.-170. Ayetler, kuran.diyaret.gov.tr sitesi, Erişim Tarihi: 22 Eylül 2021.